

Un cant als ancestres i a la llengua

Text > MIREIA LLEÓ I BERTRAN

Totes les olors del món és la primera novel·la de Neus Safont Puigvehí (Agullana, 1959). Lectora voraç, observadora i enamorada de la seva terra empordanesa, ha construït una obra que consta de tres temps i de tres personatges d'una saga familiar: la Guida, en Joan i la Irina. L'arc cronològic es dilata entre 1883 i 2020, des de la postguerra i el contraban fins a l'inici de la pandèmia i el retorn de l'última de la nissaga al mas pairal. El fil conductor, que entrelaça protagonistes i dona continuïtat a la història, és el món de les trementinaires. La característica principal d'aquesta família és que les dones tenen un do especial per a les olors.

L'ofici de trementinaire exigia una preparació prèvia: recol·lecció, classificació i ús d'una part de les plantes per a l'elaboració de remeis en forma d'olis i d'ungüents. La resta es transportava en coixineres, junt amb les llaunes de trementina, extreta dels pins, i amb els bolets, enfilats i assecats. Quan arribava el fred empenien viatges que podien durar mesos. Solien transitar pels camins de transhumància i evitaven les grans poblacions. Generalment anaven en parella: mares i filles, àvies i netes.

A *Totes les olors del món*, Safont fa visible el parlar de l'Alt Empordà. A través de llargues converses, la família

comparteix les alegries i els maldecaps. Igualment, es transmeten els sabers de les trementinaires, que, com un tresor, i en forma de llibreta passada de mà en mà, preservaran el fer i la memòria de qui les ha precedit.

Hi ha, també, un element que arriba a ser com un personatge més: el mas Cros. «Aquella casa, quan ens hi anàvem acostant, ens va semblar la millor casa que podríem trobar. No la vèiem senzilla i humil, la vèiem com la millor de les cases pairals. La més ufana, la més ferrenya, la més acollidora, i el que era millor, ens estava esperant a nosaltres. A tres dones espantades, esverades, carregades i apressades, que l'únic que volíem era arribar allà. Arribar a casa.»

Tot i que l'autora no hi ha viscut, el mas Cros batega dins dels seus referents, en la memòria familiar. I és aquí on hi ha l'escalf que impregna les relacions entre les diferents generacions. La taula, al voltant de la qual es comparteix un àpat, on es parla, on es decideix i on s'aprèn la determinació en les decisions, el respecte cap als altres i l'estima pel territori i per les persones. La vora del foc, on els cors malferits troben caliu i consol. I és, precisament, al mas Cros on la darrera protagonista, la Irina, rep reconfort i empena per iniciar una

nova etapa, refer-se d'antics naufragis i retornar a la terra. Un retorn marcat per una saviesa, una sensibilitat i una gran capacitat de resistència: «Podrem veure el cel tan blau, sense núvols, després d'una tramuntana. La carena de les muntanyes sembla retallada per unes tisores, això si mires cap al nord. Si mires cap a l'est, veus el mar. Des de Vista Alegre. T'enfiles a les roques i allà al fons el veus, el mar. Com una gran safata de plata».

Totes les olors del món és un cant al territori, als ancestres i a la llengua.

Una novel·la poc convencional

Text > NARCÍS JUANOLA

Primera de tot, ens hem de felicitar que La Segona Perifèria, dins la seva política de reeditar novel·les d'autors catalans, ens serveixi aquesta exquisida menja editada per primer cop a El Cep i la Nansa el 2015, i que ara torna als prestatges de les llibreries amb un pròleg nou, aquesta vegada d'Artur Garcia Fuster.

A *Viladelsac*, Damià Bardera basteix una novel·la extravagant, que trenca amb els cànons de la novel·la clàssica, en la qual s'explica molt poc i es narra molt. Estructurada com un dietari, el protagonista, un nen de ciutat, ens des-

criu l'adaptació al poble dels avis quan la mare l'hi deixa, durant tot un curs escolar, perquè acaba d'enviudar.

Farcida d'humor negre i crueltat, passem d'un nen que ve del món superprotegit de la vida urbana a submergir-nos en la brutalitat rural enmig de vivències reals i de fantasies pròpies que l'eximeixen de culpa i, per tant, sense possibilitat de redempció. En aquesta visió salvatge i inquietant d'un Empordà amoral trobem un estol de personatges que envolten el nen de can Mosca i que són l'ànima de la seva transformació. A part d'uns avis gens protectors, fins i tot una

mica salvatge, hi trobem personatges com l'Amadeu Menjagossos, l'Anicet de cal Tendre, amics com en Nandu, en Cesc i la Mireia, i enemics acèrrims com en Josep Nemesi, que el narrador mata diverses vegades. Hi ha escenes costumistes, com la inseminació d'una vaca per part del veterinari o quan l'àvia talla el coll d'una gallina per fer caldo, descrites amb naturalitat infantil i que contrasten amb episodis salvatges, com quan buiden l'ull d'en Cesc, l'amic de la cama de fusta, perquè sigui un pirata de debò. Cada quinze dies l'envien a fer sessions amb la psicòloga de l'escola